

28. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку : [монографія] / [Л.О. Калмикова, Н.В. Харченко, С.Д. Дем'яненко, Л.А. Порядченко]. – К. : ПП Медвєдєв, 2007. – 304 с.
29. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии (изд. 2-е, 1946 г.) / С.Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2002. – 720 с.
30. Седов К.Ф. Дискурс и личность: эволюция коммуникативной компетенции / К.Ф. Седов. – М. : Лабиринт, 2004. – 320 с.
31. Сперанская Г.Л. Развитие речи дошкольников с использованием сюжетной видеозаписи : [методическое пособие] / Г.Л. Сперанская, И.А. Ледник. – СПб. : Речь, 2007. – 208 с.
32. Уланович О.И. Психолингвистика : [учебное пособие] / О.И. Уланович. – Минск : Изд-во Гревцова, 2010. – 240 с.
33. Чепелєва Н.В. Проблеми психологічної герменевтики : [монографія] / Н.В. Чепелєва. – К. : Мілениум, 2004. – 273 с.
34. Эльконин Д.Б. Детская психология : [учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений] / Д.Б. Эльконин ; ред.-сост. Б.Д. Эльконин. – 4-е издание, стереотипное. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 384 с.
35. Штерн А.С. Перцептивный аспект речевой деятельности : [монография] / А.С. Штерн. – СПб. : Издательство Санкт-Петербургского университета, 1992. – 236 с.
36. Юрьева Н.М. К проблеме становления повествования в детской речи / Н.М. Юрьева // Вопросы психолингвистики. – М. : Московская международная академия, 2010. – С. 100–114.
37. Юрьева Н.М. Модель становления повествования на дошкольной ступени онтогенеза речи (к постановке вопроса) / Н.М. Юрьева // Проблемы экспериментальных исследований речи. – М., 2011. – С. 83–116.
38. Enkvist N.E. Text, Cohesion, and Coherence. Cohesion and Semantics. Publications of the Research Institute of the Abo Akademi Foundation, 1979.

УДК 159.923:159.9.07

СПРЯМОВАНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ДІАГНОСТИКА

Кузнєцова О.В.,
доцент кафедри загальної та диференціальної психології
Південноукраїнський національний педагогічний університет

У роботі висвітлено теоретичні передумови та прикладні аспекти розроблення оригінальної психодіагностичної методики, призначеної для вимірювання ступеня розвитку інноваційності за різними векторами спрямованості. Надано теоретичне обґрунтування спрямованості інноваційності як предмета оцінювання, подано класифікацію її різновидів. Описано процедуру розроблення та апробації методики «Самооцінка спрямованості інноваційності», наведено результати перевірки її надійності, валідності й дискримінativності. Доведено, що створена методика відповідає психометричним вимогам і може бути рекомендована до використання як у наукових, так і в практичних цілях.

Ключові слова: інноваційність особистості, спрямованість інноваційності, інноваційна спрямованість, методики діагностики інноваційності, психометричні показники.

В работе рассматриваются теоретические предпосылки и прикладные аспекты разработки оригинальной психодиагностической методики, предназначенной для измерения степени развития инновационности по разным векторам направленности. Дано теоретическое обоснование направленности инновационности как предмета оценки, представлена классификация ее разновидностей. Описана процедура разработки и результаты апробации методики «Самооценка направленности инновационности», приведены результаты проверки ее надежности, валидности и дискриминативности. Доказано, что созданная методика соответствует психометрическим требованиям и может быть рекомендована для использования как в научных, так и в практических целях.

Ключевые слова: инновационность личности, направленность инновационности, инновационная направленность, методики диагностики инновационности, психометрические показатели.

Kuznietsova O.V. DIRECTIONALITY OF INNOVATIVENESS OF PERSONALITY AND ITS DIAGNOSIS

The paper covers the theoretical background and applied aspects of the development of the original psychodiagnostic technique, designed to measure the degree of innovativeness development by different vectors of orientation. The theoretical substantiation of the orientation of innovativeness as a subject of evaluation is given, classification of its varieties is presented. The procedure of designing and approbation of the method "Self-assessment of orientation of innovativeness" is described, results of its reliability, validity and discrimination capacity are presented. It is proved that the created technique meets the psychometric requirements and can be recommended for use both in scientific and practical purposes.

Key words: innovativeness, orientation of innovativeness, innovative orientation, methods of diagnostics of innovativeness, psychometric indices.

Постановка проблеми. Актуальний етап розвитку соціуму відзначається значною трансформацією традиційних і появою нових, раніше не представлених форм організації суспільних зв'язків і відносин, що позначається на змінах соціального устрою та суспільної свідомості. Цей етап, за Е. Гіденсом, визначається як «пізня сучасність» і має такі найважливіші ознаки: розвиток нових форм довіри, що необхідна для відчуття безпеки та стабільності повсякденного життя; поява нових форм ризику; непрозорість, розмітість, невизначеність і нестабільність тих соціальних ситуацій, у яких людям доводиться діяти; прогресуюча глобалізація [9, с. 599]. Усі ці тенденції визначають складну динаміку розвитку не тільки суспільства як такого, а й особистості, що має ефективно опановувати зміни та взаємодіяти з новизною.

Бурхливий розвиток сучасного світу примушує науковців звертати увагу на вивчення тих психологічних феноменів, що дають особистості змогу впевнено відчувати себе суб'єктом змін, скеровувати власну активність у просторі суспільних перетворень в новації. Передусім ідеється про інноваційність як самостійну властивість особистості. Визначення основних параметрів, що давали б можливість глибоко проаналізувати сутність інноваційності й скласти систему її описових характеристик, сьогодні є нагальним науковим завданням. Це важливий крок для розроблення психодіагностичних методик, які допомагають оцінювати інноваційність у багатоманітті її індивідуальних виявів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні в роботах багатьох дослідників активно розглядається феномен інноваційного потенціалу особистості (Ю.О. Власенко, А.Г. Гаттауліна, В.Е. Кличко, Т.Д. Ким, О.М. Краснорядцева, Т.С. Леухіна, О.Б. Михайлова, Є.А. Пагнаєва, І.В. Пахно, Т.А. Терехова, Є.А. Шмельова, Д.В. Ушаков та ін.). Інноваційний потенціал визначається як динамічна поліфункціональна складна система, що характеризує можливості особистості до диференційованої, осмисленої, активної інноваційної взаємодії зі світом на різних рівнях цієї взаємодії – з природою як середовищем, із соціумом, у межах культури, на вищому рівні – організації власного життя [3, с. 15]. Спірним залишається питання щодо складників такого потенціалу. На наш погляд, центральним елементом цієї системи є інноваційність як стійка властивість особистості.

Ми розглядаємо інноваційність як здатність особистості до корисних перетворень середовища від стану звичної (хабітуаль-

ної) дійсності до оновленої (модернізованої) через пошук і впровадження нововведень (ідей, сенсів, технологій тощо); це здатність до конструктивного переструктурування взаємодії зі світом в умовах швидкоплинних змін. Саме інноваційність визначає загальну схильність особистості до взаємодії з новизною, що є внутрішнім підґрунтям, передумовою стійкого та універсального опанування нововведень у будь-якій сфері діяльності.

Розглядаючи структуру інноваційності з позицій континуально-ієрархічної концепції особистості, обґрутованої О.П. Санніковою [7], ми виокремлюємо спрямованість як один із вимірів, що дає змогу розглядати суттєві ознаки вказаної властивості.

При цьому варто розрізняти *спрямованість інноваційності* й *інноваційну спрямованість*. Інноваційна спрямованість інтегрує сукупність мотивів і цінностей, що визначають інноваційний характер діяльності, прагнення до нового, до досягнення успіху, вершин професійної майстерності, збагачення інноваційного досвіду, усвідомлення значущості інноваційних процесів [8]. Отже, інноваційна спрямованість відображає спектр змістових характеристик особистості (установок, потреб, мотивів, ціннісних орієнтацій, смислів, цілей тощо), що утворюють її схильність до інноваційної діяльності й інноваційної поведінки. Це є важливий сегмент ознак інноваційності як складної властивості особистості, проте не єдиний.

Спряженість інноваційності – схильність до вияву інноваційності в певній сфері життедіяльності, де особистість воліє виступати суб'єктом упровадження нововведень. Вектор спрямованості інноваційності презентує «переваги» певних сфер життедіяльності, їх привабливість для вияву інноваційних інтенцій, що відображає вибірковість у психічному реагуванні на новизну та зміни в середовищі. Саме оцінка спрямованості інноваційності допомагає розкривати з більш широких позицій її індивідуальну своєрідність.

Постановка завдання. Представлені ідеї стали основою для розроблення оригінальної психодіагностичної методики, призначеної для вимірювання ступеня розвитку інноваційності за різними векторами спрямованості. Необхідність створення такої методики зумовлена як науковим інтересом, так і запитами практики, що надалі все більше потребує теоретично обґрунтованих і психометрично виважених інструментів для визначення інноваційності як однієї з ключових особистих компетенцій сучасної людини. Важливою є не тільки

оцінка цієї властивості в конкретних видах професійної діяльності, а й установлення широти спектру її виявів загалом у житті особистості, різноманіття вияву інноваційності, визначеності за певними сферами, а також виявлення «скритих зон», малоусвідомлених виявів інноваційності в межах спонтанних форм активності. Розроблення та апробація психодіагностичної методики «Самооцінка спрямованості інноваційності» відповідно до вимог психометрики стали метою дослідницької роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз психологічної літератури (Т.Д. Ким, Н.М. Лебедєва, О.Б. Михайлова, Є.С. Первухіна, О.С. Советова, О.П. Соснюк, П.Д. Фролов, С.Р. Ягolkовський та ін.), а також результати власних попередніх емпіричних досліджень дали нам змогу виокремити й описати певні вияви спрямованості інноваційності.

Як різновиди спрямованості інноваційності ми розглядаємо практичну (орієнтація на пошук і впровадження нових способів виконання повсякденної та виробничої діяльності, відповідно, у побутовій (Пб), у професійній (Пр) сферах), комунікативну (схильність до випробування нових способів спілкування та взаємодії між людьми у сферах особистого спілкування з близькими і друзями (ІСо), професійного спілкування (ІСп), масових комунікацій (Імк) і в організації внутрішнього досвіду власної особистості, діалогу з власним Я, аутоспра-мованість (АІ)), суспільно-організаційну (схильність до нових практик в основних сферах суспільного життя: економіко-фінансовій (ЕФІ), екологічній (ЕІ), політичній (ПІ), соціально-культурній (СКІ) й технічній (ТІ)) інноваційність.

Пошук та опис специфічного змісту за названими векторами спрямованості інноваційності, систематизація їх ознак та індикаторів дали можливість розробити відповідні шкали психодіагностичної методики «Самооцінка спрямованості інноваційності».

Подальший процес розроблення методики передбачав створення стимульного матеріалу, відбір тверджень, релевантних опису вказаних показників. На цьому етапі здійснювалась оцінка змістової валідності, визначався ступінь зрозуміlosti формулювань завдань, уточнювалась семантика тверджень, вивчались особливості їх трактування різними когортами випробуваних. У роботі брали участь 78 осіб, експерти – науковці та представники можливих груп обстеження, різних за віком, фахом, рівнем освіти, видами діяльності тощо. На цьому етапі також визначена процедура тестування й оброблення даних, сконструйована-

но бланк і дизайн методики. У результаті фінальний варіант опитувальника містить 88 тверджень (по 8 тверджень у кожній шкалі).

Апробація розробленої методики стала завданням наступного етапу й передбачала перевірку надійності, валідності, дискримінтивності. Як вибірку стандартизації на різних етапах створення методики залучено 458 осіб. Остання вибірка стандартизації – 370 осіб, у перевірці тест-ретесту взяли участь 165 осіб. До вибірки стандартизації увійшли слухачі відділення перепідготовки кадрів за спеціальністю «Психологія», студенти й магістри різних напрямів навчання Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського, Одеського педагогічного училища, доценти й викладачі різних університетів м. Одеси, практичні психологи та IT-спеціалісти. У статті подано останні результати психометричної перевірки. Загалом процес створення та перевірки методики тривав протягом року.

Результати і їх обговорення. Для визначення діагностичної цінності створеної методики ми перевіряли, по-перше, надійність частин тесту з метою встановлення міри внутрішньої узгодженості змісту тесту; по-друге, тест-ретестову надійність для виявлення стійкості результатів тесту в часі; по-третє, надійність паралельних форм з метою перевірки узгодженості відповідей випробовуваних на різні вибірки завдань [1; 2; 6]. Виконано оцінювання конструктої (факторної) валідності методики для перевірки її відповідності раніше сформульованому теоретичному конструкту. Також нами розрахувалася дискримінтивність завдань для оцінювання здатності тесту диференціювати досліджуваних щодо «максимального» й «мінімального» результату [4].

Обчислення проводилися за допомогою комп’ютерної програми статистичної обробки SPSS 17.0. Результати перевірки надійності й валідності за різними методами подано в таблицях 1–2.

Конструктну валідність опитувальника перевіreno також способом факторного аналізу первинних індикаторів (за допомогою Varimax-обернення), що дало змогу встановити логіко-структурні зв’язки, які організовують створений ознаковий простір. У результаті оцінювання 11-факторної моделі встановлено поєднання ознак у такі фактори. *Перший фактор об’єднав усі індикатори екологічної спрямованості (ЕІ), які, крім того, практично не ввійшли в інші фактори, що свідчить про компактне виокремлення цієї шкали.* У другому фак-

торі згрупувались усі ознаки спрямованості інноваційності у сферах особистого спілкування з близькими та друзями (ІСо) і професійного спілкування (ІСп), що вказує на їх спорідненість і невідокремленість. Третій фактор містить усі показники шкали спрямованості інноваційності у сфері масових комунікацій (ІМК), яка також продемонструвала значну автономність. Четвертий фактор зібрав усі індикатори шкали спрямованості інноваційності в соціально-культурній сфері (СКІ), хоча певною мірою ознаки цієї

шкали «розсіються» за іншими факторами, зокрема першим, другим, п'ятим, дев'ятим. П'ятий фактор презентує більшість ознак спрямованості інноваційності в політичній сфері (ПІ), втім тут також значну факторну вагу мають індикатори шкал ПрІ, ІМК, СКІ, АІ. Шостий фактор чітко об'єднав усі ознаки спрямованості інноваційності в технічній сфері (ТІ), втім із меншими значеннями факторної ваги вони ввійшли й в інші фактори. З приблизно однаковими значеннями факторної ваги в сьомий фактор увійшли

Таблиця 1

Значення коефіцієнтів кореляцій під час перевірки надійності й валідності методики діагностики спрямованості інноваційності (методи ділення навпіл і тест-ретесту)

Шкали розробленої методики	Способи перевірки надійності і валідності психодіагностичної методики	
	Надійність еквівалентних половин тесту ($x_1 - x_{11}$) (n=370)	Тест-ретестова надійність ($y_1 - y_{11}$) (n=165)
ПБІ	376**	403**
ПрІ	287**	314**
ІСо	471**	563**
ІСп	556**	382**
ІМК	584**	321**
АІ	413**	229*
ЕФІ	385**	440**
ЕІ	332**	305**
ПІ	514**	471**
СКІ	494**	499**
ТІ	474**	515**

Примітка. Тут і далі: 1. Позначення $x_1 - x_{11}$ вказує на значення кореляції між двома частинами однотипних показників тесту. 2. Позначення $y_1 - y_{11}$ вказує на значення кореляції між результатами першого й повторного тестування. 3. Нули й коми відсутні. 4. * - $p \leq 0,05$; ** - $p \leq 0,01$.

Таблиця 2

Значення коефіцієнтів кореляцій під час перевірки надійності й валідності методики діагностики спрямованості інноваційності (метод паралельного тесту)

Шкали розробленої методики	Надійність паралельних форм (n=370)		
	Тест Кіртона	Шкала самооцінки іновативних якостей особистості (Н.М. Лебедєва й А.Н. Татарко) (загальний показник)	Методика дослідження особливостей вияву інноваційного потенціалу особистості (В.К. Калін, Ю.А. Власенко) (загальний показник)
ПБІ	166*	233**	255**
ПрІ	306**	403**	298**
ІСо	329**	424**	367**
ІСп	504**	473**	393**
ІМК	265**	223**	145*
АІ	304**	312**	176**
ЕФІ	298**	256**	260**
ЕІ	289**	372**	363**
ПІ	289**	372**	363**
СКІ	189**	333**	289**
ТІ	136*	157*	

ознаки різних шкал: АІ, ІСп ЕФІ, разом із тим жодна з них не має вагомого самостійного значення, тому цей фактор можна позначити як невизначений за змістом. **Восьмий фактор** поєднує всі ознаки спрямованості інноваційності в побутовій сфері (ПбІ), **дев'ятий** – більшість ознак спрямованості інноваційності в економіко-фінансовій сфері (ЕФІ). **Десятий фактор** можна позначити як сукупність ознак аутоспрямованості інноваційності (АІ). З найбільшою факторною вагою в **одинадцятий фактор** увійшли деякі ознаки спрямованості інноваційності у сфері професійної діяльності (ПрІ), втім у незначній кількості. Загалом ознаки цієї шкали досить широко розподілилися за різними факторами, окрім десятого, що свідчить про узагальнене значення цього виду спрямованості інноваційності.

Додатково нами перевірена дискримінativність завдань тесту. Основний показник коефіцієнта дискримінativності δ Фергюсона ми розраховували окремо для кожної шкали тесту. Результати обрахування показують високий рівень дискримінativності за всіма шкалами (0,97–0,99), що свідчить про достатню здатність завдань тесту диференціювати досліджуваних. Це вказує на високу діагностичну цінність методики для виявлення індивідуальних розбіжностей у спрямованості інноваційності.

Отже, апробація розробленої психодіагностичної методики «Самооцінка спрямованості інноваційності» показала високий рівень її надійності, валідності й дискримінativності. Отримані дані психометричної перевірки дають змогу рекомендувати її до використання як у наукових, так і в практичних цілях. Опитувальник дає можливість отримати інформацію про індивідуальну вибірковість у виявах інноваційності, що враховує пріоритетність сфер її актуалізації, широту спектру цих сфер, їх різноманітність, комплексність, а також оцінити схильність до опанування новизною в основних сферах діяльності, спілкування, суспільної практики. Такі дані є основою для прогнозування особливостей інноваційної поведінки, ефективності інноваційної діяльності, визначення інноваційних бар’єрів і ресурсів розвитку інноваційності особистості.

Висновки з проведеного дослідження. Проведений теоретичний аналіз проблеми інноваційності дав змогу розглядати як один із її базисних параметрів спрямованість як орієнтованість на певну сферу життєдіяльності, в якій особистість схильна виявляти інноваційні інтенції, здійснювати пошук новизни та взаємодіяти з нововведеннями. Поняття спрямованості інновацій-

ності відображає вибіркову привабливість, суб’єктивну цінність різних сторін життя, що сприймаються особистістю як простір для розгортання інноваційних процесів.

Аналіз психологічної літератури та результати попередніх емпіричних досліджень дали змогу виокремити різновиди спрямованості інноваційності: **практична** (орієнтація на пошук і впровадження нових способів виконання повсякденної та виробничої діяльності, відповідно, у побутовій (ПбІ), в професійній (ПрІ) сферах), **комунікативна** (схильність до випробування нових способів спілкування та взаємодії між людьми у сферах особистого спілкування з близькими і друзями (ІСп), професійного спілкування (ІМК), масових комунікацій (ІМК) та в організації внутрішнього досвіду власної особистості, діалогу з власним Я, **аутоспрямованість** (АІ)), **суспільно-організаційна** (схильність до нових практик в основних сферах суспільного життя: економіко-фінансовій (ЕФІ), екологічній (ЕІ), політичній (ПІ), соціально-культурній (СКІ) й технічній (ТІ)).

Розроблено психодіагностичну методику «Самооцінка спрямованості інноваційності» відповідно до вимог психометрики. Результати її апробації довели достатній рівень надійності, валідності й дискримінativності, що дає змогу рекомендувати створений психодіагностичний інструмент для використання в наукових і практичних цілях. Отримані за допомогою методики дані є основою для прогнозування особливостей інноваційної поведінки, ефективності інноваційної діяльності, визначення інноваційних бар’єрів і ресурсів розвитку інноваційності особистості.

Поданий підхід у дослідженні започатковує напрям пошуку психологічних закономірностей спрямованості інноваційності, її чинників, механізмів розвитку, внутрішньої динаміки, особливостей вияву, взаємодії з іншими властивостями особистості, характеристиками діяльності тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анастазі А. Психологическое тестирование / А. Анастазі, С. Урбіна. – СПб. : Пітер, 2001. – 688 с.
2. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психо-диагностике / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов. – СПб. : Пітер, 2000. – 462 с.
3. Власенко Ю.А. Психологічний аналіз інноваційного потенціалу особистості : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Ю.А. Власенко. – Одеса : ОНУ ім. Мечникова, 2003. – 19 с.
4. Клайн П. Справочник по конструированию тестов / П. Клайн. – К.: ПАН Лтд, 1994. – 283 с.

5. Лебедева А.Н. Методика исследования отношения личности к инновациям / А.Н. Лебедева, А.Н. Татарко [Электронный ресурс]. – Режим доступа : scjournal.ru/articles/issn_1993-5552_2009_4-2_29.pdf.
6. Общая психоdiagностика / под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 303 с.
7. Санникова О.П. Эмоциональность в структуре личности / О.П. Санникова. – Одесса : Хорс, 1995. – 334 с.
8. Структурно-функциональная модель инновационного потенциала педагога / [Е.А. Шмелева, А.А. Червова, Л.Д. Мальцева, Н.Ю. Прияткина] // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. Серия «Социальные науки». – 2014. – № 3 (35). – С. 177–184.
9. Штомпка П. Социология. Анализ современного общества / П. Штомпка ; пер. с польск. С.М. Червонной. – М. : Логос, 2005. – 664 с.
10. Kirton M.J. Adaptors and innovators / M.J. Kirton. – London : Routledge, 1994.

УДК 159.923:316.6

ТЕОРЕТИЧНІ ПРЕДИКТОРИ СТВОРЕННЯ МОДЕЛІ АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

Литвиненко О.Д., к. психол. н.,
доцент кафедри диференціальної і спеціальної психології
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

У роботі висвітлено стан досліджуваності проблеми адаптаційного потенціалу особистості. Виділено й охарактеризовано такі підходи до вивчення адаптаційного потенціалу особистості: загальнопсихологічний, через категорію активності, діяльності, життєздатності, психологічного здоров'я. Сформульовано авторський підхід до створення моделі адаптаційного потенціалу особистості, який виявляється на індивідному, особистісному та соціальному рівнях взаємодії зі світом, на кожному з яких особлива роль належить загальній активності особистості.

Ключові слова: особистість, адаптаційний потенціал, структура адаптаційного потенціалу, інтегральна властивість.

В работе освещено состояние исследованности проблемы адаптационного потенциала личности. Выделены и охарактеризованы следующие подходы к изучению адаптационного потенциала личности: общепсихологический, через категорию активности, деятельности, жизнеспособности, психологического здоровья. Сформулирован авторский подход к созданию модели адаптационного потенциала личности, который проявляется на индивидном, личностном и социальном уровнях взаимодействия с миром, на каждом из которых особая роль принадлежит общей активности личности.

Ключевые слова: личность, адаптационный потенциал, структура адаптационного потенциала, интегральная свойство.

Lytvynenko O.D. THEORETICAL PREDICTORS OF CREATION OF THE MODEL OF ADAPTIVE POTENTIAL OF PERSONALITY

The article describes the state of research of the problem of the adaptive potential of the person. The following approaches to the study of adaptive potential of the person are distinguished and characterized: through the category of activity, viability, psychological health and general psychological. An author's approach to creation of the model of the adaptive potential of the personality, which manifests itself at the individual, personal and social levels of interaction with the world, on each of which a special role belongs to the general activity of the personality, is formulated.

Key words: personality, adaptive potential, structure of adaptive potential, integral property.

Постановка проблеми. Адаптаційний потенціал є провідною інтегрувальною характеристикою особистості, в якій не тільки закладена латентність пристосувальних здібностей особистості, а й представлено своєчасний вектор реалізації її активності: адаптаційний потенціал як інтегративна особистісна властивість суб'єктивно сприяє позитивній представленості індивіда в очах референтного кола осіб, підви-

щує його цінність в очах оточуючих і у власних уявленнях про себе, робить людину сильнішою, продуктивнішою й більш значимою. Дослідження особистості та її прихованих можливостей передбачає вивчення не тільки актуальної ситуації розвитку, а й провідних потенцій і компетенцій, на основі яких будується та регулюється діяльність, розвивається здатність швидко змінювати дії згідно з новими умовами; визначається